

دانشگاه تربیت مدرس شهید رجایی

چیستی و مرز طراحی شهری

گردآوری و تألیف :

دکتر سینا رزاقی اصل

استادیار طراحی شهری دانشگاه تربیت مدرس شهید رجایی

سر شناسنامه	: رزاقی اصل، سینا، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدید آور	: چیستی و مرز طراحی شهری / گردآوری و تألیف سینا رزاقی اصل
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰۰۶۵۹۴-۲۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: قیپا.
موضوع	: شهرسازی - طرح و برنامه ریزی - مقاله ها و خطابه ها
موضوع	: معماری منظر شهری - مقاله ها و خطابه ها
شناسنامه افزوده	: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ چ ۹ / ر ۱۶۶ HT
رده بندی دیو	: ۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۴۳۰۵۸

دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

عنوان	: چیستی و مرز طراحی شهری
گردآوری و تألیف	: دکتر سینا رزاقی اصل / استادیار طراحی شهری دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
ویراستار	: عباس مرادی
نوبت چاپ	: اول - تابستان ۱۳۹۲
انتشارات	: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
لیتوگرافی	: نگین سبز
چاپ	: برهان
طراح جلد	: مهندس هادی عارفی
ناظر چاپ	: محمد معتمدی نژاد
کارشناس چاپ	: نیره فیروزی
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
قیمت	: ۱۰.۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰۰۶۵۹۴-۲۰۰۰ ISBN: ۹۷۸-۶۰۰۰۶۵۹۴-۲۰۰۰

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفین و دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی محفوظ است.

نشانی: تهران، لویزان - کد پستی ۱۶۷۸۸۱۵۸۱۱ - صندوق پستی ۱۶۳ - ۱۶۷۸۵ - تلفن: (۲۳۶۲) ۹ - ۲۲۹۷۰۰۶۰.
 ۲۲۹۷۰۰۷۰، نامبر: ۲۲۹۷۰۰۰۳، پست الکترونیک: Publish@sruttu.edu، وب سایت: http://Publish.sruttu.edu

فهرست مطالب

۱	تشکر و قدردانی
۳	مقدمه
	بخش اول: چيستی طراحی شهری
۱۰	"چرا طراحی شهری؟" / علی مدنی پور
۱۸	"طراحی شهری به عنوان رشته و به عنوان حرفه" / جان لنگ
۳۷	"طراحی شهری معنادار" / اسم اینام
۵۱	"قلمروهای طراحی شهری" / آلکس کریگر
۷۰	"طراحی شهری: شرایط فعلی و وضعیت آینده آموزش" / آن ورنز مودون
۸۵	"کانون‌های توجه طراحی شهری" / سینا رزاقی اصل
	بخش دوم: مرز طراحی شهری
۹۴	"مهارت‌های طراحی برای برنامه‌ریزان شهری" / ماریلین هیگینز و لزلای فورسیز
۱۰۷	"تعامل معماری و طراحی شهری" / سینا رزاقی اصل
۱۱۸	"تعامل طراحی شهری و معماری منظر" / سینا رزاقی اصل
۱۴۰	"شهرسازی منظر" / محسن فیضی و سینا رزاقی اصل
۱۵۳	"کلام پایانی: نقش طراحی شهری"

تشکر و قدردانی

قبل از هر چیز مایلم از نویسندگان مقالات این کتاب تشکر و قدردانی کنم که اجازه دادند آثارشان بار دیگر به چاپ برسد و در بسیاری موارد، عملاً مرا حمایت و ترغیب کردند و نیز مایلم از آقای دکتر حمیدرضا عظمتی، قدردانی نمایم که مشوق خوبی در تهیه و انتشار این کتاب بوده‌اند.

بدینوسیله از خانم‌ها متین خاتمی و فاطمه جم که من را در آماده‌سازی و ویرایش ادبی کتاب یاری رساندند، کمال تشکر را دارم و آرزوی توفیق الهی برای ایشان، در طی موفقیت آمیز کلیه‌ی مراحل علمی و آموزشی‌شان می‌نمایم. مؤلف، تلاش کرده است با رعایت اصول امانتداری در جهت معنی‌دار کردن و سهولت انتقال مطالب به خواننده فارسی زبان، درک و فهم مطالب مقالات انگلیسی مندرج در آن را برای خوانندگان تسهیل نماید. معه‌ذا، در مجموع ممکن است نارسائی‌هایی در فهم مطالب ترجمه شده به نظر برسد که ضمن پوزش از خوانندگان، راهنمایی و مساعدت بزرگوارانه‌شان را در اصلاح و تجدید نظر چاپ‌های بعدی خواهانم.

سینا رزاقی اصل

مقدمه

بیش از نیم قرن از پیدایش حرفه- دانش طراحی شهری در جهان می‌گذرد. این رشته در طی این دوره بالاخص دو دهه‌ی گذشته از رشدی چشمگیر در حوزه مبانی نظری و عرصه‌های حرفه‌ای برخوردار بوده است. به‌گونه‌ای که تنها با جستجوی واژه‌ی «طراحی شهری»^۱ در سایت گوگل^۲، در حدود دویست و بیست میلیون نمایه و بیش از دو میلیون نشر مختلف اعم از کتب و مقالات علمی ظاهر می‌شوند. امروزه جایگاه رشته‌ی طراحی شهری در میان جوامع انسانی تبیین شده و حکومت‌های دولتی و محلی آگاهی کم و بیش روشنی در خصوص مبانی و حوزه‌های فعالیت‌ی آن دارند. حکومت‌ها تمایل زیادی به توسعه‌ی آموزشی و حرفه‌ای این شاخه از دانش معماری و شهرسازی نشان داده و بسترهای رشد هر چه بیشتر آن را فراهم می‌نمایند. در کنار این حوادث، همچنان عده‌ای بر سر وجوه تمایز و تفاوت این رشته با سایر رشته‌های مشابه همچون معماری، معماری منظر، طراحی محیطی و برنامه‌ریزی شهری اختلاف نظر دارند. گویا تمامی فعالیت‌های تحقق‌یافته در طی نیم قرن اخیر و بدست طراحان شهری، بر پایه‌ای شک‌گراانه از ماهیت، جایگاه و مرز طراحی شهری با حوزه‌های همجوار واقع شده است.

این کتاب با هدف مطرح‌نمودن عقاید و دیدگاه‌های صاحب‌نظران حوزه‌ی طراحی شهری، به معرفی چستی و ماهیت طراحی شهری پرداخته و ارتباط این رشته را با سایر حوزه‌های مشابه تشریح می‌نماید. کتاب از تعدادی مقاله‌ی معتبر و نمایه‌شده در مجلات بین‌المللی سود جسته و در سیری منطقی و مرتبط یا یکدیگر، به ارائه‌ی نظری از چستی و مرز طراحی شهری می‌پردازد. در این راستا مؤلف در برخی موارد، مقالات را نیز تلخیص و متناسب با هدف کتاب سازماندهی نموده است. در فصل نخست چستی طراحی شهری از دیدگاه پروفسور علی مدنی پور^۳، استاد دانشگاه نیوکاسل انگلستان، جان لنگ^۴، استاد

-
1. Urban Design
 2. Google
 3. Ali Madanipour
 4. John Lang

دانشگاه نیوساوثولز استرالیا، آسم اینام^۱، استاد دانشگاه پارسونز، آلکس کریگر^۲، استاد دانشگاه هاروارد و آن ورنز مودون^۳، استاد دانشگاه واشنگتن، مورد بررسی واقع شده است. علی مدنی پور در مقاله‌ی با عنوان «چرا طراحی شهری؟» که در سال ۲۰۰۴ در مجله‌ی «مرور برنامه ریزی شهری» به چاپ رسیده است، به بیان خاستگاه و جایگاه کنونی رشته طراحی شهری و ضرورت های توجه به آن پرداخته است. جان لنگ در مقاله‌ی «طراحی شهری به عنوان یک رشته و یک حرفه» که در کتاب «طراحی شهری: تجربه‌ی آمریکایی» و در سال ۱۹۶۴ به چاپ رسانده است، پیرامون دو پارادایم اساسی و معرفت شناختی حوزه‌ی طراحی شهری و ویژگی های مرتبط با هر یک بحث می‌کند. آسم اینام در مقاله‌ی «طراحی شهری معنادار»، منتشر شده در مجله‌ی طراحی شهری در سال ۲۰۰۸ که موفق به دریافت جایزه ملی از بنیاد اس‌ا‌ام^۴ نیز شد، به بیان ویژگی‌ها و تعاریف جدید طراحی شهری می‌پردازد. آلکس کریگر در مقاله‌ی «قلمروهای طراحی شهری» به تشریح نقش‌ها و پارادایم‌های مختلف طراحی شهری در شهر و حوزه منظر و زیرساخت، مبادرت نموده و موضوعی را که کارمونا و همکارانش در مجموعه‌ی «فضاهای عمومی - مکان‌های شهری» در ارتباط با تدوین نقش های طراحی شهری مطرح می‌کند، رهبری می‌نماید. آقای آن ورنز مودون، در مقاله‌ی «طراحی شهری: شرایط فعلی و وضعیت آینده‌ی آموزش» به بیان و تشریح چرایی و ماهیت رشته طراحی شهری و جایگاه آن در میان دو حوزه‌ی معماری و برنامه‌ریزی شهری می‌پردازد. در این مقاله که با تأکید بر محیط‌های آموزشی و دانشگاهی نگاشته شده است، ایجاد و رهبری ارتباط میان سه حوزه‌ی برنامه‌ریزی، طراحی و توسعه، مهمترین نقش طراحی شهری عنوان شده است. در آخرین نوشته‌ی این بخش، مؤلف در مقاله‌ی «کانون‌های توجه طراحی شهری»، سعی در ارائه مهم‌ترین دغدغه‌ها و موضوعات مورد بحث طراحی شهری در دهه‌ی گذشته و کمک در ترسیم نقش‌های راه آینده‌ی طراحان شهری داشته است.

-
1. Aseem Inam
 2. Alex Krieger
 3. Anne Vernicz-Moudon
 4. SOM Foundation

فصل دوم نیز به بررسی چهار مقاله در ارتباط با مرزها و تعامل طراحی شهری با رشته‌های مشابه و واجد وجوه مشترک معماری، معماری منظر و برنامه‌ریزی شهری می‌پردازد. در این مقالات نسبت‌های میان چهار رشته‌ی اصلی طراحی محیط بیرونی مورد بررسی واقع شده و وجوه اشتراک و افتراق آنها از زاویه‌ی نگاه محققین، بیان می‌شود. ماریلین هیگینز و لزی فورسیز در مقاله‌ی «مهارت‌های طراحی برای برنامه‌ریزان شهری» به بیان حساسیت‌ها و دغدغه‌های مشترک طراحان و برنامه‌ریزان در خصوص ارتباط میان دو رشته و وجوه اشتراک آنها پرداخته‌اند. این نگاه که در طی سالیان اخیر با ظهور گرایش‌های «طراحی شهری سیاست‌گرا» و «برنامه‌ریزی طرح محور»، رنگ عینیت بیشتری به خود گرفته، امروزه موردنظر برخی صاحب‌نظران است و این سؤالات مطرح است که آیا طراحی شهری زیرمجموعه‌ی برنامه‌ریزی شهری است؟ و یا اینکه خود به رشته و حرفه‌ی مستقلی مبدل شده است؟

نحوه‌ی تعامل معماری با طراحی شهری در ساخت محیط مصنوع بیرونی و حوزه‌های همپوشان و مشترک آنها در مقاله‌ی «تعامل معماری و طراحی شهری» ترسیم شده است. در این مقاله بر نقش طراحی شهری در ارتباط با معماری و اینکه معماران به چه موضوعاتی در شهر باید توجه کنند، تأکید شده است. تجربیات مؤلف در حوزه‌ی رساله‌ی دکتری، مبنای طرح مقاله‌ی «تعامل معماری منظر و طراحی شهری» را تشکیل داده است. در این مقاله سعی در توصیف ارتباط میان این دو رشته‌ی مشابه و بیان وجوه افتراق و اشتراک میان آن دو است. مقاله‌ی «شهرسازی منظر» با همین نگاه و برآمده از نگره تعاملی میان دو رشته معماری منظر و طراحی شهری در دهه‌ی گذشته، به بیان این رویکرد می‌پردازد.

تجربه‌ی مؤلف در زمینه‌های علمی و حرفه‌ای طراحی شهری نشان می‌دهد که گردآوری و تألیف کتاب «چیستی و مرز طراحی شهری» از الزامات حیاتی جامعه‌ی علمی - حرفه‌ای ایران است. این کتاب که مجموعه‌ای از مهمترین و تأثیرگذارترین مقالات اساتید و نظریه‌پردازان این حوزه را در بر می‌گیرد، مسائل و محورهای پیچیده‌ای در زمینه‌ی نحوه مواجهه با حرفه - دانش طراحی شهری در آستانه هزاره سوم میلادی و تعامل‌های حرفه‌ای و آکادمیک آن با رشته‌های همجوار را پیش‌روی جامعه‌ی متخصص دانشگاهی و حرفه‌ای قرار

داده است. از این رو علاوه بر طراحان شهری، مطالعه‌ی این کتاب برای معماران، معماران
منظر و برنامه‌ریزان شهری توصیه می‌شود.

دکتر سینا رزاقی اصل

استادیار گروه شهرسازی دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی

دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

تهران - بهار ۱۳۹۲

www.ketab.ir